

A VILÁGIAK LELKI ÉLETE

Nemrégiben azzal a kéréssel állott elő valaki, hogy meg kellene írni a világban élő keresztények aszkétikáját.

Az a mohó érdeklődés, mellyel az efféle kérdéseket kísérik, indokolttá teszi, hogy egy kissé belenézzünk ebbe a nem könnyű, de hálás és nagyon is időszerű problémába. A különös az, hogy a kérdés időszerűségét nemcsak az iránta megnyilvánuló érdeklődés biztosítja, hanem — úgy látszik — a mostanában már csak jelekkel beszélő Isten is. X. Pius pápa szenttéavatásában ugyan is — akit joggal nevezhetünk a laikális életszentség pápájának — de méginkább az Immaculata egyre elmélyülő kultuszában voltaképpen a világban élők között akarja a mélyebb lelki életet elterjeszteni.

Ha tehát a világban maradóktól kívánunk magasabb lelki életet, akkor a világi élet különleges helyzetét kell tekintetbe venni a lelki könyvekben, nem pedig a világtól elvonuló szerzetes életét. És éppen ez a hibája a legtöbb lelkiéleti könyvnek, hogy rendszerint szerzetesek írták és írják — amint ezt a szentség hírében elhunyt Jaegen felpanaszolja a világiak számára írt útmutatójában. * De amit Jaegen elkerülni akart, éppen abban a — ha szabad mondani — hibába esik bele maga is, mert művének utolsó mondataiban azt szögezi le: „A tökéletesség utáni törekvésünkben nagyon fontos az, hogy házasságban él-e valaki vagy nem.“ Aranyszájú szent Jánosnak is, akit a laikus életszentség apostolának neveznek, nem egyszer vágta vissza hallgatói: De hát mi nem vagyunk szerzetesek! És ha arra gondolunk, hogy világi szentjeink rendszerint egy szerzet magányában vagy szerzetes-szerű elvonultságban fejezték be életüket, akkor az a benyomásunk támad, hogy az életszentség valóban nem a világban forogódnak kenyere, hanem a világtól menekülőké.

Lehetséges-e életszentség a világban?

— ez a kérdés merül fel először. A válasz elvileg mindig igenlő volt, gyakorlatilag azonban tagadónak látszik. És ezen nem is lehet csodálkoznunk, hiszen a szentírás is megerősíteni látszik ezt. „Ha tökéletes akarsz lenni — mondja Jézus — menj, add el, amid van ... és jer, kövess engem“ (Mt. 19, 21.). És Szent Pál: „Akinek felesége (ill. férje) van, arra gondol, ami a viláé, hogyan tessék feleségének (férjének), és meg van osztva“ (I. Kor. 7, 33.). Az evangélium szemléletében a „világi gondok“ mint tövisek fojtják el a kegyelmi magvat (Mt. 13, 22.). Ezért szól a krisztusi intés: „Vigyázzatok tehát magatokra, hogy el ne nehezdedjenek sziveitek... az élet gondjai között“ (Luk. 21, 34).

E mondások nyomán érthetővé válik, miért menekültek szent-

* H. Jaegen: Der Kampf um d. höchste Gut.

jeink a tökéletesebb élet vágyától vezettetve e világból s benne a házasságtól, vagyontól és egyáltalán a világi gondoktól; és miért képzelet el a tökéletes keresztény élet irodalma a világtól való elvonulásban a mélyebb lelki élet lehetőségeit. Az Egyház is definiálta, tehát hívés végett kötelezőleg előírta, hogy a szüzesség állapot a tökéletesebb a házaseletnél. Így tehát könnyen úgy látszhat, hogy a világi életkeretek között nem lehet lelki életet élni.

Ez mind rendjén volna, ha nem csúsznák bele okoskodásunkba egy eléggé nagy hiba. Az tudniillik, hogy a „tökéletesebb”-nek a viszonypárja nem a tökéletlen, hanem a tökéletes. Így tehát, ha a világtól elvonuló életet tökéletesebbnek mondjuk, ezzel nem kell, de nem is szabad azt állítani, hogy a keresztények világban való élete nem lehet tökéletes. És ha belemélyedünk az evangélium szellemébe, akkor világossá válik a látszatos értelmezések ferdesége. Mert az evangélium szerint, ha némelyeket „tökéletesebb” életre el is szólít az Isten, a nagy többségtől azt kívánja, hogy a világban, a világi gondok között éljen tökéletes életet.

Már Keresztelő Szent János, a pusztai magány és az önmegtagadás embere, ezt a krisztusi irányzatot képviseli. És az evangelisták, mintha csak előre érezték volna a lelkekben égő kérdéseket, hogy előre alapos feleletet adjanak kétségeinkre, két nagyon is evilági foglalkozással kapcsolatban szükségesnek tartották megörökíteni a nagy Aszkéta álláspontját. Két olyan foglalkozással kapcsolatban, amelyben megmaradva mindig lehetetlennek látszik benső életet élni, de különösen lehetetlennek látszott abban a korban. A zsidóság előtt ugyanis a két legmegvetettebb foglalkozás volt a vámszedés és a zsoldos katonaság. Nemcsak azért, mert követői az elnyomó hatalom készséges szolgálói voltak, hanem mert a közhit szerint ezeket a foglalkozásokat nem lehetett istentelenség nélkül gyakorolni. Ezek is kimennek a pusztába. „Eljövénék pedig a vámosok is, hogy megkeresztelkedjenek, és mondták neki: Mester! mit cselekedjünk? Ő pedig monda nekik: Semmit azon felül ne követeljetek, ami el van rendelve nektek. Megkérdezték őt a harcosok is: Hát mi mit cselekedjünk? És monda nekik: Senkit ne bántalmazzatok, se ne zsaroljatok, és elégedjetek meg a zsoldotokkal” (Luk. 3, 12-14). A megterésnek e nagy prófétája nem kívánja tehát tőlük, hogy hagyják ott a foglalkozásukat, hanem hogy ott maradvan éljenek Istennek tetsző életet.

Az Úr Jézus sem ment az esszénusokhoz üdvösségével, pedig ezek az élettől elvonulva valóban jámbor és istenes életet éltek a maguk szerzetes-szerű közösségeiben, de — a farizeusok nem kis botránkozására — „a vámosokkal és bűnösökkel” „evett és ivott” (Mt. 8, 10; 11, 18). Zakeus, a vámos, csak vagyona feléről mond le, és mégis azt hallja az Úrtól: „Ma üdvössége lett e háznak” (Luk. 19, 9). A Jézust kísérő asszonyok sem mondtak le evilági dolgaikról, hanem „szolgálának neki vagyonukból” (Luk. 8, 3). Bár „a rókáknak oduik vannak és az ég madarainak fészkeik: az Emberfiának nincsen, ahová fejét lehajtsa” (Mt. 8, 20) — mégis annyira gondoskodik övéiről, hogy az utolsó vacsorán megkérdezheti: „Mikor erszény, táská és saru nélkül küldtelek tite-

ket, szenvedtetek-e valamiben hiányt? Azok pedig felelők: Sem-miben" (Luk. 22, 35). Jóllehet sokkal több szegény volt Jeruzsá-
lemben, mint amennyi pénz volt a Judásnál lévő erszényben,
nem szóratta szét szentferenci gondtalansággal. Józan mérték sze-
rint történhetett az Úr Jézus szegény-gondozása is, mert Judás
utolsóvacsorai hirtelen eltávozásáról „némelyek azt gondolták, mi-
vel nála volt az erszény, hogy azt mondotta neki Jézus, ... hogy
a szegényeknek adjon *valamit*" (Ján1 13, 29).

És ezt a mértéket tartja szem előtt az Apostol is, mikor
adakozásra szólítja híveit: „Nem úgy (kell végezni az adako-
zást), hogy másoknak könnyebbségük legyen, nektek pedig nyo-
morúságtok, hanem egyenlőség szerint". (II. Kor. 8, 13). Az Isten
kegyelmét is kéri híveire, „hogy mindenben, mindig teljes elég-
ségben" legyenek. (II. Kor. 9, 8). És ezért az elégséggért nem kis
fáradtságú munkát is szabad elvállalni, sőt kell is. „Magatok tud-
játok, miként kell minket követni, éspedig abban, hogy... nem
ettük ingyen senki kenyerét, hanem megdolgoztunk érte, fárad-
sággal, éjjel-nappal munkálkodva. Nem mintha nem lett volna
rá jogunk, hanem hogy magunkat követendő példakép gyanánt
állítsuk oda nektek" (II. Thessz. 7-9). Ezért hagyja meg híveinek:
„Mindenkori maradjon meg ugyanabban a hivatásban, amelyben
meghívatott. Mint rabszolga hívatál meg? Ne gondold vele: de
ha szabad is lehetsz, inkább használd fel azt." (I. Kor. 7. 20-21).

A kinyilatkoztatás szemléletében nincsen tehát olyan világi
állás vagy foglalkozás, amelyben ne lehetne a megváltottak ke-
gyelmi életét élni, legyen az akár a pénzzel foglalkozó vámosé,
vagy a testi munka idegőrlő menetében benneálló rabszolgáé.

Ez volt a felfogásuk a pusztában remetéskedő szerzeteseknek
is. Szent Pafnuciusról szól a legenda, hogy hosszú pusztai önmeg-
tagadó élete után szeretne volna tudni, milyen tökéletességi fokot
ért már el Isten előtt. Egy angyal ad neki választ. Első ízben
egy szegény muzsikásra mutat, aki bár korábban rabló volt, de
rabló-társai kezéből egy Istennek szentelt szüzet kimentett s ké-
sőbb egy eladósodott szegény családot kiváltott az adósok bör-
tönéből. Később egy családapához irányítja az angyal, aki fele-
ségével önmegtartóztató életet élt, de közismert jóságáról és ven-
dég szeretetéről. Végül egy kereskedőre mutat, aki hajóján éppen
alamizsnát hozott a pusztai remetéinek. — Más változatában ez a
vándor-legenda az idősebb Makáriusról mondja, hogy Isten a
pusztai szigorúságban elért életszentségét két házasszonyhoz
hasonlónak mondja, akik saját bevallásuk szerint házasságot él-
nek férjeikkel, de egy földel alatt lakván, nem veszekednek. Ezek-
hez fűzik azután a felszólítást: „Senkit az életben megvetnünk
nem szabad, még egy rablót vagy komédiást sem... Minden élet-
módban vannak Istennek tetsző lelkek, ezért bizonyos, hogy Isten-
nek nem a hivatás vagy a ruhánk fajtája tetszik, hanem az őszin-
teség és a szív szeretete."

A világi lelkiélet jellege

Ha lehet a világban lelki élet, akkor az azt irányító útmuta-
tásnak is számításba kell vennie a világi élet különös jellegét és
meg kell oldania éppen azokat a problémákat, amelyekkel a vi-

lágban élő keresztény ember naponta találkozik. A klasszikus aszketikus szabályok éppen ezekben a pontokban hiányosak. Nem mintha nem érintenék ezeket, de valahogy mellékesen, odavetett s általános módon.

Ott az általános jelszó: fuss a világtól, fuss az emberektől, fuss e világ dolgaitól. Itt pedig épp az ellenkezője áll: benne kell maradni a világban, találkozni kell az emberekkel s foglalkozni kell a világ dolgaival.

Ott az élet keretét az állandóság, egyöntetűség, zártság és belső összeszedettség képezi, és a csend és nyugalom légköre borul fölé. Itt pedig az élet szétszórtságot, sokféleiséget, örökös mozgást, kiszámíthatatlanságot mutat, melyekre mindig nyitott lélekkel és friss alkalmazkodnitudással kell reagálnunk.

Ott megvannak az önmegtágadások kiértett formái, a belső élet kialakult külső keretei, a lelki dolgok nyugodt és rendes menete. Itt pedig számolnunk kell a külső körülmények erőszakos uralmával, mely vallásosságunk külső megnyilatkozásait lehetetlenné, sokszor mások számára bosszantókká, sokak előtt nevetségessé teszi.

Ott ha valami zavaró körülmény lehetetlenné teszi a belső életet, mindjárt szól a szabály: változtatni kell rajta. Itt pedig nagy, sokszor reménytelen kiszolgáltatottságban él a lélek, mellyel időhöz, helyhez, helyzetekhez, személyekhez, feladatokhoz a változtatás lehetősége nélkül kötődik.

Ott mindig akad valami, ami a lelket ünnepi érzésekbe ölfőzti, ami az istenességet sugározza és egyáltalán friss benyomásokkal tölt el. Itt viszont állandóan kísért a profán dolgok lelket lehúzó uralma, a kis-szerűség mindent elszűrítő pora és az eseménytelenség unalmakat szülő hétköznapiassága.

— Szépen fejezi ki a kétfajta életmód különbözőségét Syncretika szentéletű apátnő: „Ez az élet tengeri úthoz hasonlít. Mi szerzetesek nyugodt tengeren járunk, a világiak pedig viharoson. Mi derült ég alatt megyünk, ők a bizonytalanságban, éjjel. De sokszor megtörténik, hogy a sötét éjben vitorlázó világiak éberségükkel és segélykiáltásaikkal épségben vezetik hajóikat a kikötőbe, míg mi a mi zavartalan utunkon nagyon is biztonságban érezzük magunkat és ezáltal a lanyhaságba, végül pedig a kárhozatal jutunk, mert eleresztjük az alázat kormányát.”

A két életforma erősen különböző jellegét a tökéletes és tökéletlen ellentétvé hegyesítette az emberi gondolkodás. Nem volna túlságosan nehéz megmutatni ennek a folyamatnak szellemtörténeti hátterét. Ha csak röviden akarunk rámutatni, utalnunk kell a korai középkor Szent Agoston-sugallta szellemiségére, mely a szellemit élesen elválasztotta a testi világtól. A platonikus gondolkodás e meghonosodása végül is kitermelte azt a felfogást, mely a protestantizmusnak alapelvévé lett: evilág dolgai képtelenek hordozni az isteni kevelmet, mert lényegükben és gyökerükben a bűn uralma alá kerültek. Ezért nem szentség a házasság, ezért nem lehet ember az isteni élet közvetítője (papság), ezért nem lehet emberi közösség az isteni hatalom hordozója (egyházi hata-

lom), ezért kell kiirtani minden külsőséget az istenies életből (emberi érdem, liturgia, stb.). A katolikus gondolkozás e behatások alatt ha nem is jutott tévedésbe, de az őt környező szellemi világ mégiscsak éreztette hatását.

Isten jár a fazekak között

Helyre kell állítani a világi életnek azt a méltóságát, amit Isten adott neki: ez a kiinduló pontja a világiak életszentségének. „Az Isten minden teremtménye jó, és semmi sem elvetendő... mert szentté lesz az Isten ígéje s az imádság által“ (I. Tim. 4, 4-5) — írja Szent Pál, — „és semmiféle teremtmény sem láthatatlan az ő színe előtt, sőt minden födetlen és nyílt az ő szeme előtt“ (Zsid. 4, 13). Ez utóbbi kitétel azt is jelenti, hogy az élet minden helyzetéből Istenre lehet látni és nincs az életnek olyan fordulója, ahonét nyílt ajtók és gáttalan utak ne vezetnének Istenhez.

És ide kapcsolódik az Immaculata tanítása is. Mária kegyelemmel való teljessége és különleges kiválasztottsága ugyanis kizárólag azért történt, hogy a földrelépő Istennek anyja legyen. Lévéen pedig az anyaság gyökerében testi dolog, az volt elsődleges feladata, hogy hordozza, szülje az Isten fiát, főzön-mosson rája. És nehogy abba a kísértésbe essünk, hogy a Szűz Anya számára nagyobb földi életkeretet föltételezzünk, Jézus nem engedi meg neki, hogy földi vándorlásaiban kísérje. Apostoli útjain nincs Vele. Időnkint fölkeresi, ha „beszélni ákar Vele“ (Mt. 12, 46). Jeleni akarta ezzel azt, hogy a legmagasabb fokú lelki életnek külső kerete lehet olyan, amilyen egy háztartás egy Isten-hátamegetti kis faluban, a maga mindennapi gondjaival, kisserű embereivel és még vallásilag is a legszűkebb és legszókványosabb formáival. Hiszen még próféta-asszony-szerű jelenséggé sem nőtt (ami nem volt egészen szokatlan a zsidóságnál), úgy hogy a Szűz Anyának ezzel a vallási élet háttérében maradó mivoltával érvelnek a zsidók Jézusnak emberi kereteket meghaladó beállítására ellen: „Nemde anyja Máriának nevezetitek?... Honnét vette hát mindezeket?“ (Mt. 13, 55-57). Pedig ha nagy imádkozó vagy önmegtágadó hírében állott volna, vagy bármi szokatlan körülmény az Isten-közösség nimbuszával vette volna körül, akkor természetesen lefonták volna a következtetést Jézussal szemben, vagy legalább is könnyebben hittek volna neki.

Nagy titka ez az isteni rendelésnek. De meg kell előtte hajolnunk és hálát kell érte adnunk, mert a tények valóságával mutat rá a bennünket most legjobban érdeklő krisztusi tanításokra. Ennek a programját Szent Pálnál így olvassuk: „Akár esztek, akár isztek, akár *bármí másit tesztek*, mindent Isten dicsőségére cselekedjétek“ (I. Kor. 10, 31). Vagy még kifejezőbben: „Dicsősétek meg és hordozzátok Istent *testetekben*“ (I. Kor. 6, 20). Rá kell tehát ébrednünk arra, hogy a testi vagy testi jellegű munka (amilyen a mindennapi kenyérért vállalt szellemi munka is), nemcsak hogy lehetetlenné nem teszi az Isten-szolgálatot, hanem a maga belső természeté szerint énti. Ezért mondja Szent Pál az asszonyokról: „Gyermekek szülése által fog üdvözülni, ha megmarad a hitben“ (I. Tim. 2, 15). Ezért dicséri az Úr Jézus „a hű

és okos sáfárt, kit az Úr háznépe fölé rendel, hogy búzáat adjon nekik mérték szerint a maga idejében" (Luk. 12, 42). Ezért állapítja meg az Apostol: „Aki pedig övéinek, főképen házanépeének gondját nem viseli, megtagadta a hitet s rosszabb a hitetlennél" (I. Tim. 5, 8). Ezért nem szabad még Isten-szolgálat címén sem elhagyni valóban fennálló és másra át nem hárítható kötelességeinket (Mt. 15, 4-6; I. Tim. 5, 13-15).

A testi jellegű munkának e lelket-építő tulajdonságát az Egyház felfogásában különösen ott látjuk kiemelve, ahol a közösség nagyobb része hivatásszerűen lelki dolgokkal foglalkozik. Olyan szerzetekben, ahol a tagok kötelesek elvégezni a zsolozsmát, a szabály az, hogy az istentisztelethez megkívánt testi természetű munkák elvégzői is, noha talán egy betűt sem tudnak elvégezni a zoltárokból, mégis eleget tesznek zsolozsma-kötelezettségüknek, *éppen munkájuk által*. (Pl. aki fujtat, harangoz.) Főpapi misében a *Tertia* alatt öltözik a püspök. Akik öltöztetik, azok is elvégzik a kánoni órát, noha képtelenek figyelemmel kísérni a közösség mondotta imákat. A szerzetesi közösségekben is a nagy alapítók megadják a megfelelő szempontokat a fizikai munkákkal foglalkozóknak, Cassianus feljegyzi a keleti puszták kolostorairól, hogy ott a kolostori dolgokat nemcsak úgy tekintették, amint önmagukban vannak, „hanem hitték, hogy Istennek szentelt dolog... s úgy hitték, hogy nincsen olyan közönséges és alantas dolog, amiért ne remélhetnének nagy jutalmat. Hitték, hogy ha valamely tárgyat egyik helyről a másikra tesznek, ha megtöltenek egy edényt vízzel, ha valakinek inni adnak, ha felvesznek egy szalmazsálát az oratórium padlójáról vagy cellájukban, ezért Isten megjutalmazza őket." A felebaráti szeretet hőseiként emlegetik azokat a testvéreket, akik a tüzelő-szegény sivatagokban óriási távolságokat jártak be a Holt-tenger felé és összeszedtek szalmát és mindenféle hulladékot, amit a szél hord össze, csak hogy meleg ételhez juttassák a hideg ételeket is elfogadó testvéreket. Ezért íratta ki Nagy Szent Terézia is a konyha fölé: *A fazekak között is jelen van az Isten*.

Jézus példabeszédei pedig meggyőznek arról, hogy nincs e földnek semmiféle foglalkozása, melynek ne volna nyitott ajtaja a kegyelem felé, legyen bár oly banális dolog, mint egy lámpagyújtás (Mt. 5, 15), takarítás (Mt. 12, 44) vagy elgurult pénzlarab keresgélése (Luk. 15, 8), a nagyobbakról nem is beszélve.

És ezek a munkák nemcsak akkor építik a lelket, ha kifejezetten vallásos vagy egyházi célra végeztetnek, hanem akkor is, ha megkapjuk érte a magunk ellenszolgáltatását. Ez kiderül Szent Pál ama szavaiból, melyeket az államhatalommal kapcsolatban mond: „Ezért fizessétek az adókat is, mert az Istenért végzik a szolgálatot, *amikor ezért szolgálnak*." (Róm. 13, 6). Minthogy az állami élet nemcsak kerete összes földi dolgainknak, de típusa is, azért ami arra áll, áll a jelképezettekre is. Így a kereskedő, iparos vagy családfő Istenért végzi dolgát, ha anyagi vagy erkölcsi ellenszolgáltatásért végzi is azt.

Gyakorlati irányelvek

A legnagyobb kérdést mégiscsak a gyakorlati megvalósítás veti fel, és ez a teherpróbája minden okoskodásnak.

Minthogy nincs két útja az üdvösségnek, azért a lelki elmélyülés klasszikus alap-formái mindenütt egyformán kötelezők, a világtól való elvonultságban csakúgy, mint a világban. A mélyebb lelki élet hagyományos formális két követelménye: az *összeszedettség* és az *önmegtagadás* szelleme. Ez a két követelmény építette ki a szerzetességet. És az is biztos, hogy a két követelmény megtartása nélkül a világban sem lehet emelkedettebb kegyelmi életet élni. Csak az a kérdés, hogyan lehet ezeket a világban is megvalósítani.

Hogy a világban egészen más formáknak lehet és kell érvényesülniök, azt mutatja X. Pius pápa esete. Egy római házvezetőnőt gyóntatói eltiltottak a napi szentáldozástól, mert nem tudott magának megfelelő időt szakítani az előkészültre és hálaadásra. Tudjuk, hogy azelőtt többszöri gyónást kívántak meg előkészületül, és a hetenként egyszer áldozók számára, Szent Alajos idejében például háromnap jámbor készülődést és háromnap ijtatos hálaadást írt elő e nagy Szentséggel szemben kialakult tisztelet. A XIX. század fordulójára már lényegesen csökkent ez a követelmény. Még ma is természetzerű a lekipásztorok ama törekvése, hogy áldozó híveiket legalább öt-tíz perces előkészületre és hálaadásra neveljék. A fentebb említett római asszonynak úgy látszik még ennyire sem volt ideje a legjobb akarat mellett sem, ezért gyóntatói a szentáldozástól való tartózkodást ajánlották neki. De ez nem nyugodott bele és előadta panaszát X. Piusnak. A pápa végülis megengedte neki, hogy a templomba-menet készüljön és visszamenet adjon halát.

Ahogy a szentáldozás vonalán lehetséges a formáknak ez az átváltódása, úgy az *összeszedettség* és az *önmegtagadás* körül is; ha életkörülményeink lemérése után más nem lehetséges.

Összeszedettség

A léleknek Istennel való közvetlen kapcsolatát nevezzük *összeszedettségnek*. Ennek elmélyítésére szolgálnak szóbeli imáink, elmélkedéseink és lelkiolvásásaink. Minél föbbez végez ezekből az ember és minél több időt fordít ezekre, annál jobb. Akinek módja van rá, annak meg is kell tennie. De akinek nincs rá módja, annak sem kell kétségbeesnie, mert mindezekből a legminimálisabb is teremthet kapcsolatot az Istennel. Mert épp ezekre a legnehezebb időt találni a világban, és még ha találnánk is, igen nehéz megfelelő légkört teremteni zavartalan elvégzésükre. De amint a legvékonyabb biztosíték-dróton is átárad a vastag huzalok villamos-energiája, úgy kell e legminimálisabb lélek-vezetékekkel Isten teljes valóságába bekapcsolódnunk. Ezt pedig úgy érzük el, ha az Istenről és bennünk munkálkodó kegyelméről a *szálmunkra* szükséges szempontokat szemléletesen összegyűjtjük magunknak és rövid imaformulába fogalmazzuk. A szentek is így tettek. Ezért születtek meg a különböző szentekről elnevezett imák:

Szent Agoston imája, Szent Ignác vagy Xavéri Szent Ferenc imája. Persze a legszerencsésebb az lesz, ha az Úr Jézus imájához, a Miatyánkhhoz, vagy az Egyház imáinak valamelyikéhez, akár a Hiszekegyhez vagy Üdvözléyhez tudjuk kötni ezt a foglalatot. Lehet akár a Nyolc boldogságnak, akár a Magnificatnak a formuláit is venni. Mindezek közül bármelyikben benne van ugyanis mindaz, amit nekünk Isten világából tudunk illik vagy hasznos. Ha ezek bármelyikét is bonckés alá vesszük és a szavak szokványos értelmezései mögé tekintve azoknak belső tartalmára irányítjuk figyelmünket, hamarosan izgató valóságában és teljes erejében tűnik elő az egész Isten-rendelte kegyelmi világ.

Ha erre a mi imaformulánkra rátaláltunk, akkor ez olyastórmán hat ránk, mint valami gyógyír, mely mindig rendbehoz vagy lábraállít, ha a világ dolgai között veszni érezzük magunkat.

Amíg ezt meg nem találjuk — de azután is —, nagyon jó eszköz a nyugodt Istenre-figyelés percének gyakorlata. Mondhatnánk ezt lelki rádiумozásnak is. Szétszórtságunkban és meghajszoltságunkban ugyanis érezzük, hogy Isten elé kellene állnunk, de egyetlen értelmes gondolatot sem tudunk összeszedni. Pienkor nagyon jó ezt az Isten elé állást el nem hagyni; de Istenre bízni, hogy mit és hogyan akar bennünk tisztítani vagy építeni. Miként a rádiумozó sem érzi a sugarakat, s nem tudja, mit ronsolnak szét és miként segítenek, csak annyit tud, hogy ő beteg és hogy a rádiум gyógyít, úgy mi is érezzük bensőnk ziláltságát, gondolataink erőtlenségét s érzéseink fáradtságát, de egyben azt is tudjuk, hogy Isten „a bennünk munkálkodó erőnél (= kegyelem) fogva mindent megtehet bőven azon túl is, amit mi kérünk vagy megértünk“ (Ef. 3, 20.).

Szükséges végül az összeszedettség megőrzéséhez a lelkioltvasásnak e világ legnagyobb elfoglaltsága közben is gyakorolható módja: egy lelki könyvből, mégjobb, ha a Szentírásból — legalább egy keveset olvasunk, ha csak egy mondatnyit is. Hosszabb olvasmányainkból sem szokott több megmaradni egy gondolatnál, és ha hűségesek maradunk gyakorlatunkhoz, sohasem tudhatjuk, nem akadunk-e egy egész életünket döntően befolyásoló mondatra.

Ezek bizony nagyon vékony szálak Isten és a lélek között, de feladatukat mégis teljesítik: eleven kapcsolatban tartanak Istennel. És ha a magasfeszültségű szellemi életet élő Pascal nem restellte bevarni kabátja belsejébe pergamenre írt imáját s így sikerült bensejének válságos hullámozásaiban egy tapintással nyugvópontot találni; nekünk sem szabad külső dolgoktól hányatott életünk e csomópontjait elhanyagolni.

Önmegtagadásunk szelleme

Eléggé közhellyé lett már, hogy a szenteket bűjtöléseikben, szöröy-viselésükben, önostorozásaikban és szinte mértéktelen virrasztásaikban nem utánozhatjuk, hanem életünk körülményeiben kell önmegtagadási alkalmakat keresnünk, illetőleg az élet által felkínált szenvedéseket kell elfogadnunk.

Az élet által felkínált szenvedéseken legtöbbször még mindig

a nagy gyászok, betegségek, sorscsapások áldozatait szoktuk érteni. A türelem szenvedéseit még mindig az egészen kiállhatatlan emberek s igazán kiáltó igazágtalanságok elviselésére korlátozzuk. Az áldozatos jótékonyt is még mindig csak az úgynevezett szegénygondozásra szűkítjük. Mikor nyílik fel a szemünk a mindennapok szürkeségeibe rejtett csodás valóságok megértésére? Mikor fogjuk fel a kiskörű élet isteni lehetőségeit? Amikor Szent Pál az egymás iránt való gyengédségről, az egymást megelőző tiszteletről, a kölcsönös részvétről és vendégszeretetről szól, ezt kiáltja bele a törpén gondolkozók fülébe: „Az Úr az, akinek szolgáltok!” (Róm. 12, 11). Jól érezte Szent Péter is, hogy hívei a mindennapi feladatok, gondok, kötelességek és környezetek rabjai, azért ehhez próbál lelket adni, amikor azt mondja: „Engedelmesek legyetek tehát minden emberi teremtménynek az Istenért!” (I. Pét. 2, 13). Kivételezés és korlátozás nélkül mondja az Úr Jézus: „Amit egynek... cselekedtetek, nekem cselekedtetek” (Mt. 25, 40). A gyermekekben, az élettársban, a munkatársakban, a lakótársakban is az Úr Krisztus jelentkezését kell látnunk: Krisztus kér tőlünk általuk és Krisztus kap tőlünk bennük.

Az embertársainkért végzett tettekben annyi önmegtartóztatás rejlik, mint a remeték puszta életében — láttuk már fennebb Szent Pafnucius esetében. És talán nem is volna nehéz beleélnünk magunkat egy a körülöttünk élő emberek álruhájában közöttünk járó Krisztus szolgálatába, ha nem volnának olyan általános jellegű körülmények, melyek fogyasztják eme Krisztus-szolgálatunk misztikájának sugárzó szemléletét, s mint valami köd elnyelik a bennünk felgyulladó buzdulatok fényét.

E ködök elsejét maguk az emberek árasztják, akikben Krisztust kellene sejtünk. Nehezen tudjuk ugyanis összeegyeztetni a bennük lévő Jézust az ugyancsak bennük jelentkező kisserűséggel, kötött fejű értetlenséggel, szellemtelen merevséggel és mozdíthatatlansággal, mely érzéketlenül és figyelmetlenül tud elhaladni szeretszolgálatunk mellett. Nem említve sajnos eléggé gyakran előforduló tekintetnélküli igényességüket, az áldozatainkra már előre építő spekulációkat. Az meg egyenesen megfejthetetlen titoknak tűnik, hogy a bűnbe süllyedt vagy éppen irántunk rosszakaratot tápláló felebarátaink mögé is elhúzódik az emberek álarcát felvevő Krisztus.

A másik köd-forrás magunkban jelentkezik. A munkák egymásután ismétlődő jellege és gépszerűen haladó menete ugyanis elszűrkíti bensőnket és az analomig, sőt az életundorig tudja fásasztani lelkesülésünket.

Nem kevésbé szegik szárnyunkat a kényszerűségek és kiszolgáltatottságok, kezdve egy alkalmatlan látogatótól a társadalmi kötelezettségek szövvényein át a nagyobbakig, melyek csak súlyosodnak azzal, hogy megoldatlanul maradnak, sőt legtöbbször megoldhatatlanul lebegnek fölöttünk és így a kilátástalanság és reménytelenség érzetével borítják be amúgy is fájón elviselt tehetlenségünket.

Sok mást elhagyva nem szabad mellőznünk a lelki eseménytelenséget sem. Vannak ugyanis idők és helyzetek, amikor nem kapunk indítást sem lelkipásztortól, sem könyvtől; az ünnepek is

nyomtalanul futnak el fölöttünk. Nem tapasztaljuk Isten kegyelmének kezennyomát életünkben és így az elhagyatottság és kínzó magányosság érzete vesz rajtunk erőt.

E tanulmány szűk keretei nem engedik meg, hogy részletesen foglalkozzunk mindegyik köd-forrással, bár a szentírásolvasó hamar észreveheti, hogy ezek sem kerültek el a minket nevelő Isten figyelmét. Annyit azonban mégis meg kell mondanunk, hogy az Ur Jézus minden eféle helyzettel találkozott, azokat a legmélyebben átélte, és mégsem szűnt meg Isten Fia lenni. Épp így nem szabad azt gondolnunk nekünk sem, hogy ilyen ködöktől megülten okvetlen meg kell szűnnie bennünk az istenfiúi életnek. Ez csak a súlyos bűnnel szűnik meg. Épp azért, ha ezek a ködök nem súlyos mulasztásainkból származnak — és igen sok esetben nem bűnökből származnak — tudatában kell lennünk, hogy mindezeket elfogadva és átélve is élhetünk isteni életet. Persze ehhez az önmegtágadás szelleme kell, mely megalázódva és Isten rendeléseit elfogadva tudja az életsorsoknak ezeket a súlyos fordulóit megtenni.

Fogalmunk sincs, mennyi lelket vezetett és vezet magához ezeken az utakon az Isten. A nagy szentek, köztük — mint fennebb láttuk — a puszta atyái tudták, a hívek között forgolódo lelkipásztorok pedig sejtetik, mint igazolódik be Jézus szava: „Boldogok, akik éheznek és szomjúhozak az igazságot (életszentséget), mert ők kielégítést nyernek“ (Mt. 5, 6).

Sehol másutt nem érvényesül annyira az Isten-alkotta kegyelmi rend törvénye, mint a világiak lelki életében. Ez a törvény pedig azt mondja: Ahonnét a halál származott, onnét támad az élet (Szent Kereszt prefáció). Ez azt jelenti, hogy azok a körülmények, melyeket lelkiéletünk kisebbitőinek, fogyasztóinak és megsemmisítőinek látunk, magukba rejtik felemelkedésünk és Krisztusban való gyarapodásunk szent forrásait is. És ha a világi életet csak profán dolgok halmazának, sőt lelket öló ködforrásoknak tartanánk is, addig kell keresnünk és kutatnunk, míg rá nem találunk a mélyükben zuhogó kegyelmi áradatra.

A lelkiéleti irodalom valóban adós még ezeknek a szempontoknak bővebb kifejtésével. Addig is, míg ezt az adósságát beváltja, leghasznosabb egy Nagy Szent Terézia vagy Szalézi Szent Ferenc leveleit forgatni, melyekben a világban hányódo híveiknek adnak utmutatásokat.